

[eu och facket]

Rör inte konflikträtten! Försvara Lex Britannia!

Som en följd av EU-domstolens avgörande i Laval-målet - den fackliga blockaden mot ett skolbygge i Vaxholm - föreslår den borgerliga regeringen att facket inte får tvinga gästande företag att betala samma löner och villkor som svenska löntagare har. Det blir endast tillåtet att kräva minimilön och vissa andra minimivillkor. Kan det utländska företaget visa, genom ett kollektivavtal eller lagstiftad minimilön i hemlandet, att minimikraven uppfylls har facket inte rätt att kräva kollektivavtal eller vidta konfliktåtgärder.

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m) föreslår att Lex Britannia, som ger facken konflikträtt för att tvinga fram svenska kollektivavtal, i praktiken ska avskaffas. Lex Britannia tillkom i början av 1990-talet efter att Sjöfolksförbundets blockad mot det utlandsflaggade fartyget Britannia förklarats ogiltig av domstol. Lex Britannia gjorde det möjligt för facket att tillgripa stridsåtgärder mot ett utländskt företag i syfte att driva igenom ett svenskt avtal.

Regeringens lagförslag innebär ett dråpslag mot den svenska fackföreningsrörelsen och ett grundskott mot den svenska kollektivavtalsmodellen. Förslaget röjer väg för låglönekonkurrens och utnyttjande av underbetald arbetskraft från andra EU-länder i Sverige. I förlängningen hotar detta även de svenska löntagarnas löner och arbetsvillkor. Inte utan anledning anser Svenskt Näringsliv att Lavaldomen är "mycket tillfredsställande".

Vi kräver att regeringen drar tillbaka sitt lagförslag och att våra folkvalda politiker vägrar att anpassa svensk lagstiftning efter EU-domstolens antifackliga avgörande i Laval-målet. Sverige har inte överlätit några befogenheter till EU att överpröva arbetsrättsliga lagar som tillkommit i demokratisk ordning i Sveriges Riksdag. En förutsättning för Sveriges medlemskap i EU är de garantier som gavs inför folkomröstningen 1994 om att kollektivavtalsmodellen skulle förbli oantastad.

Rör inte konflikträtten! Försvara Lex Britannia!

Bli med i Folkrörelsen Nej till EU:s Fackliga Nätverk

Lavaldomen och EU:s utstationeringsdirektiv visar att EU är ett allvarligt hot mot den svenska arbetsmarknadsmodellen med konflikträtt och kollektivavtal, eller med andra ord ett grundskott mot de landvinningar som svensk fackföreningsrörelse gjort de senaste hundra åren.

Lissabonfördraget, den nya EU-grundlagen, innebär inget skydd för de fackliga rättigheterna såsom det hävdas från LO-ledningen och andra EU-entusiaster. Tvärtom så innebär Lissabonfördraget i praktiken att Lavaldomen och andra antifackliga EU-domar grundlagsfästs, dvs. de blir cementerade och opåverkbara för politiska beslutsfattare.

Och, som vanligt i EU-sammanhang, det kommer mera. På riksdagens bord ligger en proposition som syftar till att införliva EU:s tjänstedirektiv i svensk lagstiftning, vilket medför att låglönekonkurrensen kommer att breda ut sig än mer.

EU-kommissionen kommer inom kort att lägga fram ett säsongsarbetardirektiv som enligt LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin öppnar för "en total avreglering av arbetsmarknaden".

För att bjuda motstånd mot denna förödande utveckling har Folkrörelsen Nej till EU initierat ett tvärfackligt nätverk, Folkrörelsen Nej till EU:s Fackliga Nätverk. Det är öppet för dig som är fackligt aktiv (eller bara medlem) och EU-kritisk. Det kostar ingenting och du behöver inte vara

medlem i Folkrörelsen Nej till EU (men det är inget hinder).

Nätverkets syfte är utbyte av information, kunskapsuppbyggnad samt att anordna och samordna olika aktiviteter. Nätverket har startat som en mejlgrupp för informationsspridning och med att producera ett digitalt nyhetsbrev. Det kommer också att beredas utrymme för nätverket på hemsidan www.nejtill.eu.se. Efterhand avser vi att anordna seminarier, hearingar, studiecirklar etc.

Nätverket avser också att etablera kontakt och samarbete med andra fackligt inriktade EU-kritiska organisationer, såsom Fagbevaegelsen Mod Unionen i Danmark, Trade Unionists Against the EU Constitution i England och Nei til EU:s Faglig utvalg i Norge.

Nätverket administreras av Gösta Torstensson, Folkrörelsen Nej till EU (och passiv medlem i Kommunal). Du som vill bli med i nätverket mejlar gosta.torstensson@nejtill.eu.se. För mer information ring 070-286 08 70.

Eva Anderzon, Kommunalarbetareförbundet
Jan-Erik Gustafsson, Fackförbundet ST
Jannika Fahlander, Handelsanställdas Förbund
Jannis Konstantis, Fackförbundet Seko
Kent Wahlberg, Livsmedelsarbetareförbundet
Maria Pohn, Vårdförbundet
Mats Norrstad, Lärarförbundet
Minna Pyykölä, Journalistförbundet
Patrik Ljunggren, Transportarbetareförbundet
Peter Lilja, Industrifacket Metall
Rolf Axelsson, Hamnarbetareförbundet

När blev det ett brott att följa svenska lagar?

Den 18 december 2007 meddelade den allsmäktiga EU-domstolen i Luxemburg sitt förhandsavgörande i Lavalmålet, dvs. den rättsliga processen mellan de båda fackförbunden Byggnads och Elektrikerna å ena sidan och det lettiska byggbolaget Laval advokater uppbackade av Svenskt Näringsliv å den andra sidan.

Bakgrunden var de konfliktåtgärder som Byggnads, med stöd av Elektrikerna, hade vidtagit mot Laval vid ett skolbygge i Vaxholm senhösten 2004 eftersom det lettiska företaget vägrade att skriva på ett svenskt kollektivavtal.

Laval svenska advokater anmälde de båda fackförbunden till Arbetsdomstolen [AD], som i april 2005 bad EU-domstolen om ett förhandsavgörande, eller tolkningsbesked, rörande om svensk lagstiftning var förenlig med EU-rätten.

Två och ett halvt år senare gav EU-domstolen ett, för svensk fackföreningsrörelse, negativt besked. Stridsåtgärderna, i form av en facklig blockad, var otillåtna och Byggnads hade ingen rätt att kräva att Laval ska skriva på ett svenskt kollektivavtal med lönenivåer som motsvarar genomsnittslönen för byggbranschen i Stockholmstrakten.

Efter avgörandet i EU-domstolen bollades Lavalmålet tillbaka till AD. Det är alltså den svenska arbetsdomstolen som ska döma i tvisten, men, och det är ett avgörande men, den är bunden av den enväldiga EU-domstolens förhandsavgörande.

DEN 14 MAJ 2008 VAR DET tänkt att en muntlig förberedande förhandling skulle ske i AD. Men på de fackliga organisationernas begäran ställdes förhandlingen in. Orsaken var att de anser det inte längre finns något för parterna i målet att tvista om. Det blev därför ingen ny huvudförhandling. De fackliga organisationerna erkände sig besegrade på förhand och accepterade Laval domen trots att den dels går stick i stäv mot alla de argument som fackens juridiska ombud framförde under den rättsliga processen, dels att den strider mot gällande svenska lagstiftning som tillkommit i demokratisk ordning i Sveriges Riksdag.

Men det innebar inte att Vaxholmskonflikten arkiverades. Laval har tillsammans med Svenskt Näringsliv krävt Byggnads och Elektrikerna på

Bild: CHRISTER THEMPANDER

skadestånd för de stridsåtgärder facken genomförde mot det lettiska företaget.

Sammanlagt uppgår skadeståndskravet till nästan 2,8 miljoner kronor. Dessutom kräver Laval ekonomiskt skadestånd på 1,4 miljoner kronor. Om Laval vinner målet måste facken även betala rättegångskostnaderna som bedöms bli över två miljoner kronor. Förhandlingarna avslutades i april och nu har AD meddelat att domen kommer den 2 december.

Självfallet ska de fackliga organisationerna inte betala något skadestånd eftersom de enbart har tillämpat de lagar och regler som gäller i Sverige. Sedan när blev det ett brott att följa svenska lagar? De fackliga organisationerna borde heller inte lägga sig platt för EU-domstolen och den antifackliga och löntagarfientliga Laval domen, utan kräva en ny huvudförhandling och där hävda att det är AD:s uppdrag att följa de lagar som gäller i Sverige, precis som den gjorde i det interimistiska utlåtande i Vaxholmskonflikten den 22 december 2004.

Att EU-domstolen har en annan uppfattning må vara hänt, men det är inte lagvrängarna i Luxemburg utan den folkvalda riksdagen i Stockholm som beslutar om vilka lagar och regler som gäller i Sverige. [Så stod det i regeringsformen senast jag kollade. Men jag kanske missminner mig...]

Dessutom fick ju Sverige en garanti för den svenska kollektivavtalsmodellen i anslutningsfördraget enligt tillskyndarna av EU-medlemskapet. När om inte nu ska man hävda och pröva vad den garantin är värd?

Gösta Torstensson

Lissabonfördraget grundlagsfäster Lavaldomen

Statsminister Fredrik Reinfeldts största framgång under EU-toppmötet i slutet oktober var att han lyckades rädda Lissabonfördraget från total kollaps.

Toppmötet enades om att Tjeckien, liksom Storbritannien och Polen, ska få undantag från EU:s stadga om grundläggande rättigheter. Det skrivs in i ett protokoll som kan antas först när Lissabonfördraget har trätt i kraft. Även Slovakien och flera andra medlemsländer hade varslat om att de också skulle komma att kräva undantag. Men det lyckades EU-ordförande Reinfeldt tydligen avstyra. I slutsatserna från toppmötet heter det enbart att stadgan ska tillämpas för beslut i EU:s institutioner och när länderna "tillämpar unionsrätten". Det är ingen nyhet, men det räckte uppenbarligen.

I OCH MED ATT RÄTTIGHETSSTADGAN blir juridiskt bindande ökar dess betydelse för tillämpningen av EU-rätten i medlemsländerna. EU-domstolen i Luxemburg får avgörande makt eftersom den är överordnad nationella grundlagar och internationella konventioner. Länderna kan (och ska) begära förhandsbesked av EU-domstolen för att den ska tolka innebörden i stadgan, däribland konflikträtten i artikel 28. Som vägledning för domstolens tolkningar har det till rättighetsstadgan fogats förklaringar som konfirmerar

domstolens nuvarande rättspraxis att marknadskrafternas frihet väger tyngre än löntagarnas rättigheter. Det betyder att Lissabonfördraget konstitutionaliserar (eller grundlagsfäster) den antifackliga Lavaldomen.

Polen och Storbritannien har fått ett undantag från EU:s rättighetsstadga i form av ett juridiskt bindande protokoll. I protokollet betygas att "Stadgan ska inte utvidga Europeiska unionens domstols [...] möjlighet att fastslå att Polens eller Förenade kungarikets lagar och andra författningar, administrativa praxis eller administrativa åtgärder är oförenliga med de grundläggande rättigheter, friheter och principer den bekräftar".

INNEBÖRDEN AV PROTOKOLLET ÄR knappast odiskutabel, men översatt till svenska förhållanden skulle protokollet kunna betyda att EU-domstolen inte kan dissä Lex Britannia eftersom strejkrätten erkänns som en grundläggande rättighet i EU-stadgans artikel 28.

Vad det polsk/brittiska protokollet innebär i praktiken kommer det säkert att bli tvister om i framtiden, och det är alltid EU-domstolen som har sista ordet enligt den rättsordning som de facto gäller inom EU och som för första gången bekräftas formellt i Lissabonfördraget.

Men det polsk/brittiska protokollet, liksom det ännu oskrivna tjeckiska undantaget, visar att det är möjligt för enskilda medlemsländer att begära undantag för att skydda nationella intressen, såsom ett enskilt medlemslands specifika arbetsmarknadsmodell. Bara man vill. Och törs.

Gösta Torstensson

Delta i kampanjen "Rör inte konflikträtten! Försvara Lex Britannia!"

● **Föreslå att din lokala fackförening ställer sig bakom appellen som finns på första sidan av detta nyhetsbrev.**

● **Anslut dig till Facebookgruppen "Rör inte konflikträtten! Försvara Lex Britannia!". Gå in på Facebook och sök på "Lex Britannia" så kommer du till gruppen.**

● **Skriv under ett brev som automatiskt mejlas till Sven Otto Littorin. Gå in på [www.namninsamling.com/Spola Littorin](http://www.namninsamling.com/SpolaLittorin).**

Garantierna om kollektivavtalen var bara ljug

Den 13 november är det 15 år sedan folkomröstningen om EU. Inför folkomröstningen garanterade EU-entusiasterna inom arbetarrörelsen att EU inte skulle hota den svenska kollektivavtalsmodellen.

Men det enda i anslutningsavtalet som ledningen i LO och SAP kunde hänga upp kollektivavtalen på var förklaring nummer 46: ”Genom den skriftväxling mellan Sverige och kommissionen som är bifogad sammanfattningen av slutsatser vid det femte mötet med förhandlingskonferensen på ministernivå (CONF-S 81/93) har Sverige fått försäkringar beträffande svensk praxis såvitt gäller arbetsmarknadsfrågor och då särskilt systemet med att fastställa arbetsvillkor i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter.”

Förklaring 46 var en ensidig svensk förklaring. Sådana förklaringar saknar helt juridiskt värde och är att betrakta som en politisk åsiktsyttring. Inte heller det brev från EU-kommissionären Pdraig Flynns som det hänvisas till i förklaringen har någon praktisk betydelse. Det är inte EU-kommissionen, än mindre enskilda kommissionärer, som tolkar hur EU:s lagar ska tillämpas i praktiken. Det gör EU-domstolen. Och EU:s höga jurister i Luxemburg är inte bundna av ensidiga deklARATIONER från ansökarländer eller enskilda kommissionsledamöters utspel.

Detta påpekades innan den svenska folkomröstningen av till exempel Ronnie Eklund, professor i arbetsrätt vid Stockholms universitet: ”Det

fribrev för den nordiska kollektivavtalsmodellen som [...] Sverige fått har inget stöd i Romtraktatet. Därför måste frågan prövas i EU-domstolen”. [Göteborgs-Posten 31 maj 1994]

Men EU-entusiasterna inom ledningen för fackföreningsrörelsen valde medvetet att inte lyssna till denna sakkunskap, utan trummade på sitt budskap att EU garanterat att den svenska modellen på arbetsmarknaden skulle stå benhårt fast även efter ett eventuellt EU-medlemskap.

Så här lät det när Metall styrelsen förklarade innebörden av EU-medlemskap i Metallinfo nr 6/94: ”Andra viktiga fackliga krav som att svenska kollektivavtal ska gälla när utländska företag arbetar tillfälligt i Sverige samt möjligheten att vidta stridsåtgärder i det sammanhanget har slagits fast i förhandlingarna.”

LO:s styrelse förkunnade i ett uttalande att: ”EG [har] garanterat att man inte vill störa eller ingripa i den svenska arbetsrättstraditionen, vilket kommer att framgå i förhandlingsprotokollet.”

”[...] vi får respekt för att avtal skall gälla från första dagen, även för utländska entreprenörer med tillfällig arbetskraft i Sverige”. Ja, så skulle det bli när ”Löntagare för Europa” skrev bilagan ”Arbetslivet och EU” till SAF-tidningen 15 april 1994.

ATT DE FACKLIGA ORGANISATIONERNA gick i god för EU-medlemskapet var en förutsättning för en seger för ja-sidan i folkomröstningen i november 1994. Ledningen för fackföreningsrörelsen och socialdemokraterna lyckades, efter Ingvar Carlssons återkomst som statsminister hösten 1994, med konststycket att på kort tid övertyga tillräckligt många av de sina att EU inte hotade den svenska modellen vare sig på arbetsmarknaden eller i välfärdspolitiken. ”Lita på oss” förklarade Ingvar Carlsson tryggt småleende på helsidesannonser tillsammans med Mona Sahlin.

Lavaldomen visar att de ljög. Den visar att EU-medlemskapet faktiskt har öppnat för att EU-domstolen kan slå den svenska fackföreningsrörelsen på fingrarna och säga: Visst, ni får vidta stridsåtgärder, men vi avgör när och hur ni får göra det. Visst, ni får ha kollektivavtal, men de får inte se ut hur som helst. Det är vi som har rätt att överpröva det. Så skulle det inte bli försäkrade LO-ledningen i skön förening med regeringen Bildt och direktörerna i SAF, men så har det blivit.

Är kollektivavtal ett "omotiverat hinder" i EU?

Enligt ett EU-direktiv från december 2008 ska anställda i bemanningsföretag ha samma anställningsvillkor som personal i de företag de hyrs ut till, den så kallade likabehandlingsprincipen. Direktivet säger också att det i EU:s medlemsstater inte får finnas "omotiverade hinder" mot att anlita bemanningsföretag.

Regeringen har därför beslutat att tillsätta en utredning som ska föreslå åtgärder för att genomföra bemanningsföretagsdirektivet i Sverige. I Sverige bestäms arbets- och anställningsvillkor i kollektivavtal, även i bemanningsbranschen. Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorins ambition är "att hitta en lösning som så lite som möjligt påverkar de kollektivavtal som finns".

Det återstår att se. (Motsvarande ambition hade Littorin vad gällde Lavaldomen. Resultatet blev ett grundskott mot sen svenska kollektivavtalsmodellen.)

Redan idag orsakar inhyrning av arbetskraft oreda och problem på arbetsplatserna. Rätten att ersätta uppsagda anställda med inhyrd personal har i praktiken utvecklats till en stridsåtgärd i händerna på arbetsgivaren.

Det finns gott om exempel där arbetsgivare på olika sätt använt inhyrning, eller hot om inhyrning, i syfte att kringgå avtal och dumpa löner och villkor.

På Lagena, Systembolagets lager i Jordbro utanför Stockholm, genomfördes en vild strejk i början av sommaren. Grunden till konflikten var ett varsel på 33 personer, som enligt företaget lades eftersom man anser sig ha behov av mer "flexibel" bemanning, och vill ersätta fast anställd personal med inhyrd. Men enligt Handelsklubben erbjöd arbetsgivaren facket att köpa tillbaka ett antal varsel mot olika försämringar i anställningsvillkoren. Alltså en ren utpressningsstrategi i syfte att pressa facket att gå med på avtalsförsämringar.

I krisens spår räknar både bemanningsbranschen och fackliga organisationer med att inhyrningen kommer att öka, vilket riskerar leda till att problemen breder ut sig på hela arbetsmarknaden.

Som lök på laxen kommer nu EU:s bemanningsföretagsdirektiv som bland annat syftar till att undanröja "omotiverade hinder" mot

BILD: CHRISTER THEMPANDER

att anlita bemanningsföretag, såväl svenska som utländska. Kommer kollektivavtal eller konfliktåtgärder att betraktas som "omotiverade hinder"? Regeringens utredare, professor Birgitta Nyström, ska lämna sitt svar senast den 29 oktober 2010.

Eva-Britt Svensson

Arbetslöshetsunionen EU

"Nu viker vi inte en tum. Arbete åt alla!" Det sade Mona Sahlin i inledningstalet på den socialdemokratiska partikongressen i Älvsjö.

Samma dag skrev Thomas Östros, socialdemokraternas talesperson i ekonomiska frågor, på debattsidan i Svenska Dagbladet: "Målet för vår politik är full sysselsättning."

På Jobbkongressen, som den kallades, blev det dock kalla handen från Sahlin och Östros för förslagen om att kräva att Riksbankens inflationsmål kompletteras med ett sysselsättningsmål.

Märkligt. Traditionellt har arbetarrörelsen alltid prioriterat arbetslöshetsbekämpningen. Inflation eller arbetslöshet? Det är ett politiskt val.

I Lissabonfördragets artikel 127 står det tydligt: "Huvudmålet för Europeiska centralbanksystemet [...] ska vara att upprätthålla prisstabilitet." Stabila priser, dvs. låg inflation, är således det övergripande ekonomiskpolitiska målet i EU. Det innebär att den europeiska centralbanken liksom de nationella centralbankerna i första hand ska bekämpa inflationen.

I denna ekonomiskpolitisk tvångströja av högerpolitisk modell, sitter Sahlin och Östros fast i så länge Sverige är medlem i EU. Arbetslöshetsunionen.

Gösta Torstensson

Fortsatt konflikt inom Posten i Storbritannien

2007 slöt det brittiska postfacket, CWU, ett nytt avtal om löner och anställningsvillkor, Pay and Modernisation Agreement. Avtalet tillkom efter en lång, hård och bitter avtalsrörelse och till slut också efter medling/påtryckningar från brittiska LO. Avtalet innehöll förutom löneökningar nya – sämre – pensionsvillkor: höjd pensionsålder och övergång till ett premiebaserat system.

Dessutom – och det har nu visat sig vara det mest kontroversiella – accepterade CWU en ”modernisering” och ”ökad flexibilitet” i postarbetet. Facket skulle, enligt avtalet, få ett större inflytande i den processen.

Nu är det 2009 och striderna kring avtalet har blossat upp på nytt. Arbetsgivaren, Royal Mail, skrev när avtalet var underskrivet 2007 att det skulle ”Ensuring all our peoples paid work hours are utilised”. Det genomdrivs man nu, och på egen hand.

I alla fall anklagar CWU Royal Mail för att man inte låter facket och dess medlemmar vara delaktiga i ”moderniseringen” av företaget. Modernisering och flexibilitet är som bekant vida begrepp.

NÄR MAN FÖRSÖKER FÖRSTÅ VAD konflikten mera konkret handlar om är det påfallande hur bekanta frågorna förefaller att vara. Det handlar inte bara om att radera ut hemgångarna utan också sådant som heltids- eller deltidsanställningar, vettiga arbetsscheman, och, lustigt nog, senarelagd stopptid i brevbäringen.

Det är så att säga den svenska modellen som arbetsgivaren med stöd av labourregeringen nu vill genomföra i Storbritannien. I Sverige bolagiserades Posten och omreglerades postmarknaden för femton år sedan (postmarknaden omreglerades 1 januari 1993 och Posten bolagiserades 1 mars 1994) och med det försvann också hemgångarna och lönesänkningen inleddes; numera är slutlönen för en heltidsarbetande postarbetare nere i 18.500 kronor.

Efter en rad korta strejker runtom i landet genomför nu CWU landsomfattande en- och tvådagarsstrejker. När detta skrivs (4 november) pågår förhandlingar samtidigt som CWU utlyst nya strejker till den 6 och 9 november.

Jan Åhman

Ska sjukvården vara en handelsvara?

Handelsminister Ewa Björling (m) vill att EU:s fria rörlighet för tjänster också ska omfatta vårdtjänster och andra sociala tjänster.

”Många tjänster omfattas inte av tjänstedirektivet. Därför vill jag få igång en diskussion om hur direktivet ska utvidgas till nya områden, till exempel hälso- och sjukvårdsområdet”, sade hon vid en presskonferens i anslutning till mötet med EU:s konkurrensministrar i Umeå.

Tjänstedirektivet är en av de senaste årens mest omstridda EU-lagar. Direktivet antogs i december 2006 och ska vara omsatt i nationell lagstiftning före 2010.

Det antagna direktivet skiljer sig avsevärt från det första förslaget från dåvarande kommissionären Frits Bolkestein. Hans förslag skulle gälla alla tjänster, tvärs över hela tjänstemarknaden.

Förslaget mötte häftig kritik från fackligt och vänsterpolitiskt håll, där man menade att direktivet var ett hot mot den generella välfärden och den offentliga sektorn. I det förslag som efter mycket kompromissande blev antaget var en lång rad tjänstebanscher undantagna, däribland hälso- och sjukvårdsområdet.

MEN REDAN INNAN EU:S tjänstedirektiv har trätt i kraft i medlemsstaterna vill handelsminister Björling riva upp kompromissen. Hon vill att EU:s gränslösa rörlighet för tjänsteföretag också ska omfatta vårdtjänster och andra sociala tjänster.

Tjänstedirektivet öppnar upp för frihandel på storbolagens villkor. Om EU:s marknadsliberalism utsträcks till att även omfatta hälso- och sjukvård, ges de privata vårdbolagen friare händer. Det är deras ärenden som moderaten Björling nu springer.

Om vi låter den fria rörligheten omfatta även sjukvården skulle det också bli EU-domstolen som tolkar vilka krav Sverige kan ställa på vårdföretag som etablerar sig här.

Men välfärden är ingen handelsvara, utan en rättighet.

Om ett land vill ha offentliga sjukhus eller gemensamt finansierade socialförsäkringar ska det vara okej. Det har dessutom visat sig att en stor gemensam välfärd skapar ett rättvisare och tryggare samhälle.

Eva-Britt Svensson

Strider Vårdval Stockholm mot Hälso- och sjukvårdslagen?

Lördag 14 november, kl 11.00-16.00 i ABF-huset Sveavägen 41 Stockholm

De sociala klyftorna är stora i Stockholms län. Dålig hälsa har ett starkt samband med låg inkomst och en osäker social situation. Mycken kritik har riktats mot Vårdval Stockholm för att det ökar ojämlikheten i vården – att det ökar tillgängligheten för ”friska patienter” och minskar den för dem med större behov. Likaså att det försummar det förebyggande arbetet och att det är kostnadsdrivande.

I en hearing kommer konsekvenserna av Vårdval Stockholm att granskas och diskuteras; *Strider Vårdval Stockholm mot Hälso- och sjukvårdslagen som ska garantera en jämlik och god vård och där de med de största behoven ska ha företräde?*

Program

Vårdval Stockholm	Stig Nyman, landstingsråd
Den ojämlika sjukvården - drivkrafter och motkrafter	Göran Dahlgren, hälsoforskare
En kritisk granskning av hittills gjorda uppföljningar av Vårdval Stockholm	Jan Halldin, Med dr
Vårdval Stockholm och den ojämlika hälsan	Gunnar Ågren, fd generaldirektör FHI
Samtal mellan Landstingsrådet och föredragshållarna	
Juridiska aspekter på Hälso- och sjukvårdslagen och Vårdval Stockholm	Lars Grönwall/Lotti RydbergWelanders

Konsekvenser av Vårdval Stockholm

- Vårdförbundet Avdelning Stockholm	Ulla Althin, ordförande
- Kommunal Stockholms Län	Elisabeth Hammarstedt, ordförande
- Läkarförbundet Stockholm	Tomas Flodin, ordförande

Berättelser från Vårdval Stockholm i praktiken av barnmorska, läkare, distriktssköterska och undersköterska.

Avslutande samtal

Moderator Christer Hogstedt, professor, folkhälsoforskare

Regeringen Reinfeldts grandiosa förskingring av skattepengar

Socialminister Göran Hägglund har avskedat styrelsen för statliga Apoteket AB. Orsaken förefaller vara bolagsstyrelsen inte lagt sig helt platt för den privatisering och utförsäljning av apoteksmarknaden som den borgerliga regeringen till varje pris ska verkställa. Statens monopol att driva apotek upphörde 1 juli. Marknaden ska avregleras och två tredjedelar av alla apotek säljs till privata aktörer.

På kort tid har regeringen Reinfeldt ändrat förutsättningarna för distributionen av läkemedel till svenska folket. Precis det har styrelsen för Apoteket AB insett. Alltså gjorde de vad en kompetent bolagsstyrelse ska göra, anpassade företagets planer till de nya marknadsförutsättningarna.

Bland annat innebar det ett samarbetsavtal med detaljhandelsjätten ICA. Det är här regeringen får problem. De privata köparna av Göran Hägglunds apotek gillar nämligen inte dugliga medtävlare, i alla fall inte om de arbetar på statsmakternas och skattebetalarnas uppdrag. Apoteket, som skulle konkurrensutsättas, riskerade att konkurrera ut sina konkurrenter.

Därför utfärdades nya ägardirektiv från OAB, Apotekets moderbolag som kontrolleras av regeringen. De satte stopp för det planerade samarbetet med ICA.

Bild: ROBERT MOBERG

SVT:s Rapport har avslöjat fler detaljer i direktiven. Bland annat ska den så kallade multi-dos-verksamheten, där Apoteket förpackar individuella doser till sjuka och handikappade privatiseras. Dessutom ska Apoteket uppmuntra sjukhus och landsting att hellre välja konkurrenter än Apoteket att leverera medicin. Otroligt, men förmodligen sant.

Kritiken mot de nya hemliga ägardirektiven ledde till att Apotekets styrelse fick sparken. Med omedelbar verkan.

Det statliga apoteksmonopolet inrättades 1970, som en viktig byggsten i den svenska välfärdsmodellen. Syftet var att begränsa det privata vinstintresset inom läkemedelshandlingen och att säkerställa samhälleligt ägande och styrning av distributionen av läkemedel till folket.

De svenska apoteken är välskötta, deras personal är uppskattad och samhällets kostnader för läkemedel är lägre än i andra länder. Det senare är något av en bedrift. Behovet av läkemedel ökar med ålder. Sverige har just nu en större andel äldre än andra länder. Att våra kostnader för läkemedel ändå är låga visar på att apoteksväsen- det fungerar väl.

NÅGRA ÅR IN PÅ 2000-TALET stod det klart att EU-domstolen i Luxemburg inte accepterar den svenska utformningen av apoteksmonopolet. På EU:s inre marknad ska det råda fri konkurrens och marknadens osynliga hand ska styra samhällsutvecklingen enligt den förhärskande och fördragsfästa nyliberal dogmen.

Regeringen Reinfeldt beslöt därför om avreglering av apoteksmarknaden. Det ska ske i två steg. Den 1 juli upphörde apoteksmonopolet, efter ett beslut i riksdagen den 29 april. Det blev då lagligt möjligt för andra än Apoteket AB att starta och driva apotek. Nu ska 616 apotek få nya ägare. Av dem förs 150 över till ett statligt småföretagsbolag. Resterande 466 apotek delas in i åtta olika grupper och erbjuds till högstbjudande. Vilka som får köpa avgörs av Omstruktureringsbolaget, OAB. Apoteket AB behåller sitt namn och 330 apotek. Men alla framtida aktörer får kalla sig apotek och en gemensam symbol, ett grönt kors, utarbetas av Läkemedelsverket.

Nästa steg i avregleringen är att det ska bli tillåtet för dagligvaruhandeln att sälja receptfria läkemedel från och med 1 november, en marknad

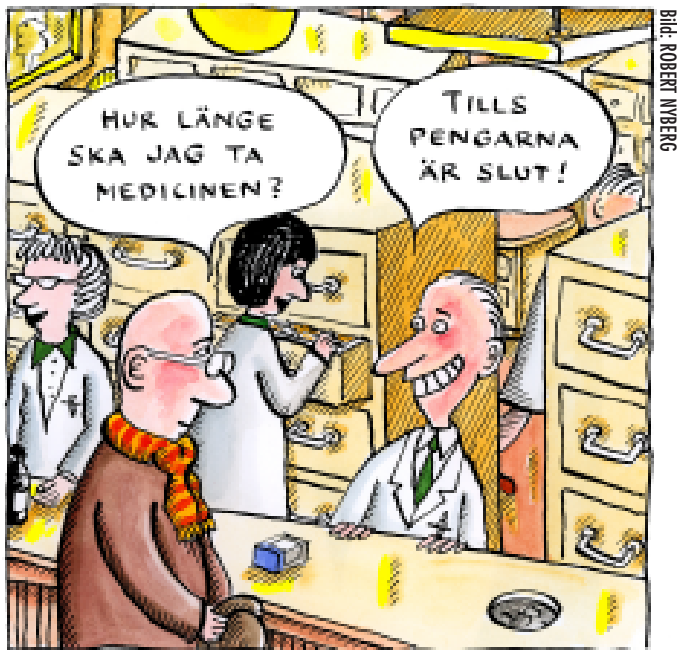

Bild: ROBERT NYBERG

som värderas till 3,5 miljarder kronor. På receptfria varor är prissättningen fri. Det möjliggör högre vinstmarginaler.

Regeringen avsikt är att sälja ut hälften av landets apotek till internationella läkemedelskoncerner. En grandios förskingring av skattepengar står för dörren. Utförsäljningen kommer troligen att leda till att apoteken tas över av två till tre stora läkemedelsgrossister. Typ finska Tamro och brittiska Boots. Deras enda intresse är att öka vinster och omsättning. Och det kommer att bli svårt att hindra dem från att göra det.

Regeringen motiverar privatiseringen med att den vill öka apotekens tillgänglighet och öppet-hållande. Men om detta varit målet hade det varit enklare att ålägga Apoteksbolaget att starta fler filialer och hålla kvällsöppet på fler orter. En förbättrad service av detta slag kostar en del, men kan alltid övervägas.

Ur folkhälsoperspektiv talar all erfarenhet för att statliga apotek bäst motsvarar såväl folkets behov av tillgänglighet till medicin i stad och i glesbygd som samhällets intresse av att kunna kontrollera och begränsa användningen av läkemedel. Det är viktigt av flera skäl, som att mediciner är kraftigt statligt subventionerade och att läkemedelsförsäljning med vinstintresse kommer att driva på konsumtionen och trissa upp priserna.

Regeringen säger visserligen att den ska behålla priskontrollen på receptbelagda läkemedel. Men den garanterar också hugade spekulanter att priserna ska tillåtas vara så höga att "lönsamheten inte blir väsensskild från den som börsnoterade apoteksbolag redovisar i andra länder".

Receptbelagda läkemedel svarar för den helt dominerande delen av apotekens försäljning. Omkring 80 procent av kostnaderna för dessa täcks av staten via högkostnadsskyddet. Ingen ska behöva avstå från medicin på grund av att han eller hon inte har råd.

Staten har dock som finansiär ett självklart intresse av att begränsa utgifterna för läkemedel. Den uppgiften har Apoteksbolaget klarat bra. Läkemedelspriserna är som sagt lägre i Sverige än i andra länder. Det tjänar skattebetalarna på.

Vad regeringen inte vill inse är att den har konstruerat ett system som obönhörligt kommer att driva kostnaderna i höjden. En av staten garanterad profit till de privata apoteken betyder att priserna i sig blir högre än de skulle behöva vara.

De privata apoteken kommer dessutom att med hjälp av moderna marknadsföringmetoder försöka maximera försäljning och vinster. Medicinskt omotiverad överkonsumtion är redan ett stort problem. Problemet kommer nu att växa.

Regeringen Reinfeldts avreglering och privatisering av apoteksmarknaden handlar inte om att minska kostnaderna för konsumenterna eller att förbättra servicen för medborgarna. Den misslyckade avregleringen av elmarknaden är ett avskräckande exempel.

Istället handlar det om att fullborda det nyliberala systemskifte som enligt Carl Bildt finns "inprogrammerat" i det svenska EU-medlemskapet "och det alldeles oavsett om vi öppet vågar erkänna det eller ej".

Eva-Britt Svensson

Bild: ROBERT NYBERG

[eu och facket] är ett nyhetsbrev för folkrörelsen nej till eu:s fackliga nätverk. ansvarig utgivare: jan-erik gustafsson. redaktör: gösta torstensson. adress: rondovägen 312, 142 41 skogås. tfn: 08-771 43 79. e-post: gosta.torstensson@nejtill.eu.se.

folkrörelsen nej till eu är en partipolitiskt obunden medlemsorganisation. adress: pölgatan 5, 414 60 göteborg. e-post: kansli@nejtill.eu.se. hemsida: www.nejtill.eu.se.